

מערך הדרכה בנושא:

סולידריות בחברה הישראלית ובצה"ל בצל משבר הקורונה

מהלך הסדנה למנחה

מטרות הסדנה

מטרת על: לטפח מודעות בקרב חיילים ומפקדים לקידום הסולידריות והמעורבות החברתית בתקופת משבר הקורונה.

מטרות ביניים:

1. החיילים יכירו תפיסות שונות בהבנת המושג סולידריות.
2. החיילים יכירו וידונו במצבה של הסולידריות בישראל בהווה ולקראת העתיד.
3. החיילים יבחנו את חשיבות הסולידריות בחברה הישראלית ובייחוד ברגעי משבר.
4. החיילים והמפקדים יפתחו ערבות הדדית ואחריות אישית בתקופת משבר.

משך הסדנה: שעה. כולל: פתיחה, סרט "רוח לחומר", סדנה וסיכום.

אוכלוסיית יעד: חיילים ומפקדים זוטרים.

עזרים לסדנה:

- מערך הסדנה
- ציוד להפעלות ע"פ המפורט במערך:
 - טקסטים של אריסטו ונתן זך
 - טקסטים של יצחק רבין ודוד בן גוריון
 - סרט "רוח לחומר"

רציונאל

מציאות חיינו השתנתה מן הקצה אל הקצה. מערכת החינוך מושבתת, המשק הישראלי צומצם כמעט למתכונת חירום, אין טיסות לחו"ל, יש הגבלות על תפילות בבתי כנסת, עולם הבידור והתרבות מושבת, בתי קפה, מסעדות, חדרי כושר. ואולי הכי קשה: אין באפשרותנו להתכנס ולעודד אחד את השני. לא יכולנו לדמיין מצב כזה מעולם!

וירוס הקורונה מאתגר אותנו לשאוף לחיזוק הקהילה ולהפגנת סולידריות. יש השלכות חברתיות ונפשיות רבות למשבר הזה (לא רק כלכליות ובריאותיות). שגרת חיינו השתנתה, ועלינו למצוא מענה ברמת הקהילה והחברה. כולם יכולים להתגייס למטרה כזו!

מצד אחד לצמצם מגע ומצד שני לשמר ואף להעלות את רמת החברתיות שלנו. זו הזדמנות לגלות מחדש את הרוח היפה של הסולידריות הישראלית ולחזק את הקהילה.

הסולידריות היא מה שישמור עלינו חברתית – כדי לנצח את הקורונה עלינו לשמור האחד על השני, מתוך תחושת אחריות וערבות זה לזה.

פעילות זו מבקשת, אפוא, לעמוד על המקורות מהם שואבת הסולידריות החברתית, ועל הרכיבים המשמשים כאבני בניין: , חברה וכלכלה, דת ומדינה, צבא וחברה ותרבות וזהות. כל אחד מיסודות אלה ייבחן הן מזווית תיאורטית והן על-ידי הפניית המבט אל המתרחש בזירה הישראלית. זאת במטרה להציע אמות מידה לגיבושה של דמוקרטיה חברתית בישראל.

YITZHAK RABIN CENTER
מרכז יצחק רבין

מבנה יום פעילות

חלוקת זמנים	שיטה	תוכן	נושא	שלב
2 דק'		<ul style="list-style-type: none"> המנחה מציג את עצמו ואת השותפות של מרכז יצחק רבין. המנחה מציג את מטרת הפעילות סבב היכרות 	פתיחה והיכרות	1 10) סדנת פתיחה
8 דק'	ניתוח טקסטים : אריסטו נתן זך	<ul style="list-style-type: none"> סקירה של המושג סולידריות התמקדות ב- 2 תפיסות שונות לנושא הסולידריות. (3 רבדים לסולידריות: תחושת שותפות, ערך, תכונת אופי) ניתוח טקסטים של אריסטו ונתן זך 	סולידריות	
10 דק'	משימת צפייה-כל אחד מתבקש לציין אירוע / תמונה/ המצאה/ אמרה משמעותית/ עברו בו חש סולידריות	<ul style="list-style-type: none"> משך הסרט: 10 דקות 	הסרט "רוח לחומר"	2 סיור 10) דק')
15 דק'	במליאה: שיח לגיבוש מאפיינים עקרוניים ליצירת סולידריות בחברה	<ul style="list-style-type: none"> בעיבוד הסרט יבחנו החיילים את הסולידריות בחברה הישראלית דרך הזדהות עם אירוע / תמונה/ המצאה/ אמרה משמעותית/ 	"הסולידריות הישראלית בשבילי היא..."	3 עיבוד לסרט 15) דקות)
10 דקות	דיון במליאה	<ul style="list-style-type: none"> סולידריות בחברה ובצה"ל: אירועים של גאווה ישראלית בתקופה של משבר הקורונה 	"סולידריות בחברה וצה"ל"	4 סדנה המשך 20) דקות)
10 דק'	דגשי המפקד, המצופה מהחיילים. ציטוט של רבין על סולידריות	<ul style="list-style-type: none"> קטע קריאה מדברי רבין 	סיכום	5 15) דק')

סה"כ: 55 דקות

מהלך סדנת פתיחה

פתיחה (2 דקות)

היכרות והצגה עצמית

- הצג את עצמך ואת השותפות בבניית המערך עם מרכז יצחק רבין.
- ערוך סבב היכרות בין המשתתפים. בקש מכל מפקד לומר את שמו, תפקידו, והצגה עצמית דרך מידע חדש שלא מכירים עליו.
- הצג את הפעילות ומבנה באופן כללי.

שלב ראשון – הגדרה והמשגה סולידריות (8 דקות)

סולידריות היא אוסף הרגשות והפרקטיקות הנגזרות מהם, הנוגעים ליחסים ההדדיים ולמחויבות ההדדית בתוך קהילה אנושית נתונה. כדי להבין סולידריות (או לזהות את היעדרה) עלינו לבחון את מערך הקשרים בתוך קיבוץ אנושי מן הבחינה הפורמאלית (מוסדות, חוקים ואכיפתם, תקנות וכולי) וגם מן הבחינה הבלתי פורמאלית (נורמות, נוהגים, דפוסי התנהגות שכיחים, נטיות וכולי).

כדי שרעיון הסולידריות יהיה מובן בהקשר החברתי הישראלי, עלינו לבחון קודם שלושה מושגים ראשוניים הכרוכים בו:

1. **אמון** - סולידריות יכולה להתקיים בהינתן מידת אמון בסיסית בין מרכיבי הקולקטיב. אמון (TRUST) הוא מושג הראוי לחקירה נפרדת, אך הוא קשור ליכולת של פרטים בקבוצה לפעול ולהסתכן למען פרטים אחרים. אמון, במובנו הפוליטי, אינו ממוקד במה שפרטים אומרים ובמידת הכנות שלהם אלא בתחושה שמידת המחויבות של האחרים לקיומו של הקולקטיב ולשגשוגו עונה לשני הקריטריונים הבאים:
 - א. היא גבוהה באופן מוחלט ככל שהדברים ניתנים למדידה או להערכה.
 - ב. היא מצויה בשיעור דומה אצל מרבית הפרטים או היחידות שמרכיבות את הקולקטיב.
2. **אכפתיות** - הכוונה ראשית להיעדר אדישות ולתחושה שמתקיים דבק קהילתי בסיסי בין מרכיבי הקולקטיב. בדרך כלל ניתן לבחון את נוכחות של מרכיב זה בשני מרכיבים:
 - א. מוכנות לפעול יחד (יכולת גיוס לטובת מטרה שחורגת מהאינטרס הישיר של הפרטים המרכיבים את הקולקטיב).
 - ב. תחושות של גאווה (נוכח הישגים של חברי קולקטיב אחרים) או בושה (נוכח מחדלים או מעשים פסולים של חברי קולקטיב אחרים).

3. **אחוזה** - רשת התחושות המכוננת קולקטיב נתון המתייחסת לשלומה, לרווחתה ולאפשרו של כל חבר וחבר בקולקטיב. אחווה היא רגש שמהווה שילוב בין אהבה, דאגה, ותחושת שותפות גורל. לא בכדי האחוזה מהווה את אחד מיסודותיה של המהפכה הצרפתית (לצד מושגי החירות והשוויון), מן הטעם שחירות ושוויון ככל שיהיו מרכזיים בחייה של אומה - אין בהם כוח מניע לפעולה של ממש. אם אינני חש שותפות גורל, דאגה ואפילו מידה של אהבה לבני אדם אחרים - אתקשה לסכן עצמי או לשלם מחיר קיומי אחר עבור רווחתם שלהם. אחווה, באשר היא מרכיב הכרחי של סולידריות, מחייבת את מנהיגיה ואת מחנכיה של חברה נתונה שלא לראות את המרכיב הרגשי כמרכיב אפשרי אלא כמרכיב הכרחי.

סולידריות כמושג רצף

חיבור זה מציע לבחון את המושגים אחווה וסולידריות באופן שממקם אותם על גבי קו רצף (כלומר יש יותר או פחות סולידריות, יותר או פחות אחווה) ולא כמושגי קוטב ("יש או אין").
זו אף זו: אם אחווה מתייחסת לקשת הרגשות שחייבת להתקיים בקולקטיב משגשג, סולידריות תשקף אותה בעזרת פרקטיקות (כאמור, גם הפורמליות וגם הבלתי פורמליות). במילים אחרות, סולידריות היא הביטוי ההתנהגותי, המעשי לאחוזה בקהילה נתונה ויהא עלינו לתת דעתנו לשאלה, אם ובאיזו מידה, ניתן לדבר על סולידריות במנותק מן האחוזה. משמעות הדבר היא שלא ניתן לדבר על סולידריות בלי היכולת להצביע על ביטוייה המעשיים.

כדי שהדיון יהיה עשיר יותר, נשלב שני טקסטים:

טקסט ראשון:

אריסטו מתוך האתיקה, גורס כך:

"הקווים המציינים את יחסו של אדם אל ידידו, וההגדרות שבהן נקבע טיבם של קשרי הידידות למיניהם, מקורם כנראה בכל מה שמציין את יחסו של אדם אל עצמו. שכן ידיד מוגדר כמי שרוצה ועושה למען רעהו את הטוב או מה שנראה בעיניו כטוב... מכוחו של אותו רגש שאימהות מרגישות כלפי ילדיהן, רגש שמאפיין ידידים גם אחרי שהתקוטטו. יש המגדירים את הידיד כמי שחי יחד עימך ובוחר במה שאתה בוחר, או מי שעצוב ושמח ביחד עם ידידו... והנה, כל אחד מדפוסים אלה מצוי גם ביחסו של האיש המהוגן כלפי עצמו... האיש המהוגן מתייחס אל ידידו כמו אל עצמו, שכן ידידו הוא 'האני השני' שלו. עלינו לאמץ את כל כוחנו כדי להימלט מן השחיתות ולהיות מהוגנים. שרק כך יוכל אדם להיות שרוי בידידות עם עצמו ולהיות ידיד גם לזולתו".

טקסט שני:

ואילו הטקסט האחר, של המשורר הישראלי נתן זך, גורס כך:

"אדם בתוך עצמו הוא גר
בתוך עצמו הוא גר.
לפעמים עצוב או מר הוא,
לפעמים הוא שר,
לפעמים פותח דלת
לקבל מכר
אבל לרוב
אדם בתוך עצמו נסגר.

אדם בתוך עצמו הוא גר
בתוך עצמו הוא גר.
או באיזו עיר סוערת
או באיזה כפר
לפעמים סופה עוברת
וביתו נשבר
אבל לרוב
אדם גם לעצמו הוא זר.

...

אדם קרוב אצל עצמו
אדם בתוך עצמו הוא גר."

הקבוצות ידונו בשאלות הבאות:

1. מי קרוב יותר לאמת, לדעת: אריסטו שמאמין שזהותי ושלומי תלויים קודם כל בזהותם ובשלומם של חבריי, או נתן זך שמאמין במילים "אדם בתוך עצמו הוא גר"?
2. איזה טקסט יותר מתאים לרוח התקופה בעיניך? באילו אופנים?

הנחיות למנחה ביחס לטקסטים:

אריסטו כותב אל אזרח הפוליס היוונית. לדידו, האדם הוא תבנית נוף קהילתו הפוליטית, כלומר אין כל משמעות לחייו כאינדיבידואל, אלא רק לחייו כחבר בקהילה אזרחית. ידיד אינו רק תואר מקרי למי שנעים לי במחיצתו, אלא הוא מבטא את מה ואת מי שמשלים אותי ביצרנו יחד את הגוף (הפוליטי) עצמו. להיות אנושי פירושו אצל אריסטו להיות חבר בקהילה, ולכן ידידות היא סגולה מרכזית שאין ערוך לחשיבותה לחים אנושיים שלמים. לעומתו, נתן זך כותב כאיש החברה האזרחית של המערב המודרני, דהיינו כאינדיבידואל מפוכח וחשדני מן הסוג המוכר לנו. מבחינת זך, אין האדם יכול לשים מבטחו אלא בעצמו, ולפחות - בראש ובראשונה בעצמו.

רצוי לפתוח את הסדנה באחת מהשאלות הבאות:

- האם סולידריות צריכה להיות מרכיב בחוסן החברתי שלנו?
- האם היא חשובה?
- כיצד קשורה סולידריות לחיי היומיום שלך ושל היחידה?

שלב שני - סרט "רוח לחומר מחשבה למעשה" (10 דקות)

משימת צפייה ב"רוח לחומר" - (2 דקות)

- עליכם לבחור מהסרט אירוע / תמונה / המצאה / אמרה משמעותית, אשר משכו את תשומת ליבכם באופן מיוחד בהקשר של סולידריות, שהרגשתם איתו הזדהות. (נסו לענות לעצמכם למה?)

- הקרן את הסרט - <https://www.youtube.com/watch?v=OBkbCsb3QIs>

שלב שלישי עיבוד. "הסולידריות הישראלית בשבילי היא..." (15 דקות)

עיבוד – ניתוח תמונות / סרטונים – שעמם הזדהו המשתתפים ודרכם מבינים את נושא הסולידריות

מקרי מבחן בסולידריות הישראלית

עיבוד לאחר הסרט :

1. במליאה יציגו המשתתפים את הטקסט או התמונה/האמרה בהם בחרו, וידונו בהם: האם מתוך הטקסט (או התמונה) עולה תחושה של סולידריות? על מה נסמכת תחושה זו? מי היא אותה קבוצה מלוכדת? מה קושר בין חבריה? יש טעם לברר גם את התחושות שמעוררת היצירה במתבונן: האם היא מעוררת התרגשות? צער? שמחה? אמפתיה? קור?... מתוך דברי המשתתפים יחלץ המנחה בסיסים שונים עליהם נשענת סולידריות. לדוגמא: מטרה משותפת, עשייה משותפת, חזון משותף, איום חיצוני.

שלב רביעי - סולידריות בחברה ובצה"ל (10 דקות)

המנחה - דיון במליאה

- אילו אירועים של גאווה ישראלית/ סולידריות ראינו בחברה הישראלית בתקופה של משבר הקורונה?
- אילו אירועים של גאווה צה"לית/ סולידריות בצה"ל ראינו בתקופה של משבר הקורונה?
- אילו רווחים אישיים ויחידתיים יכולים לצאת מאירועי מעוררי גאווה אלו? (חיילים מבשלים, מאותגרים טכנולוגית....)

שלב חמישי - סיכום מפקד (10 דקות)

- סכם את הדיון ברמה היחידתית, חזק את המרכיבים המשפיעים ליצירת "השלם" היחידתי. סכם מדבריו של יצחק רבין:
- חיפשנו לשאוב עידוד מנאומו העבר של ראש הממשלה יצחק רבין, ומצאנו את הדברים הבאים, בנאומו בפני חברי מפלגתו בבנייני האומה, פברואר 1993 (בקיצורים הכרחיים): "המבחן שלנו, של כולנו, הוא יומימי, עשרים וארבע שעות ביממה. אתם ואנחנו נבחנים בתוכניות ובהגשמתן, בהחלטות ובביצוען, אך לא פחות חשוב מזה: בדאגה הבלתי-נלאית לכלל אדם, לאזרח, לשכן, לחבר, כל אחד במקום מגוריו ובפינת עבודתו. אנחנו נבחנים וניבחן לא רק בקביעת קווי מדיניות החוץ, אלא גם - ואולי בעיקר - בטיפול היומיומי, במאור הפנים שלנו לכל מי שזקוק לעזרה, לעצה, לעידוד, להקלה. אתם הלשכה הסוציאלית, אתם טיפת החלב, אתם הכתף שעליה אפשר וצריך להישען, ואתם היד המושטת לעזרה".
- מצאנו עוד דברים של ראש הממשלה יצחק רבין, שמתאימים לימים האלה: "יש מסר אוניברסאלי אחד שיכול לחבוק עולם ומלואו, שיכול להיות משותף למשטרים שונים, לגזעים שאינם דומים, לתרבויות זרות, אחת לרעותה. זהו המסר ההולך עם העם היהודי כבר אלפי שנים, ולידתו בספר הספרים שהוריש עמנו לכל בני תרבות: 'ונשמרתם מאוד לנפשותיכם', ובמילים שלנו היום - קדושת החיים" (מתוך נאומו בטקס קבלת פרס נובל לשלום, דצמבר 1994)

- "ביטחון איננו רק הטנק, המטוס וספינת הטייליט.
ביטחון הוא גם, ואולי קודם כל האדם - האדם האזרח הישראלי!
ביטחון הוא גם החינוך של האדם, הוא הבית שלו, הוא בית הספר, הוא
הרחוב והשכונה שלו, הוא החברה שבתוכה צמח.
וביטחון הוא גם התקווה של האדם.
ביטחון הוא שלווה הנפש ואמונת הקיום של הצולה מלנינגרד,
הוא קורת הגג לצולה מאונדר שבאטיופיה,
הוא בית החרושת והתעסוקה לבן הארץ הזאת, לחייל המשורר,
הוא ההשתלבות שבהווי והתרבות שלנו.
גם זה ביטחון" (יצחק רבין, 1992)

מקווים שגם מהמספר הזה בריאטי, חלקים ומחולקים.